

ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΥΨΟΥΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΑΤΑΝΟΜΗΣ ΤΩΝ ΔΑΠΑΝΩΝ
Τ/ΚΥΠΡΙΩΝ ΣΤΙΣ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Στις 23 Απριλίου 2003 το κατοχικό καθεστώς επέτρεψε για πρώτη φορά τη διακίνηση Ε/Κυπρίων προς τις κατεχόμενες περιοχές και των Τ/Κυπρίων προς τις περιοχές οι οποίες ελέγχονται από την Κυπριακή Δημοκρατία. Μέχρι και την 11^η Μαΐου 2003 καταγράφηκαν 86788 εισόδοι Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές. (έναντι 259472 εισόδων Ε/Κυπρίων στις υπό τουρκική κατοχή περιοχές).

Κατά το διάστημα 2-4 Μαΐου η Κεντρική Τράπεζα διενήργησε μέσω του Κέντρου Ερευνών του Cyprus College δειγματοληπτική έρευνα καταγραφής των δαπανών των Ε/Κυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές. Τα ευρήματα της εν λόγω έρευνας δόθηκαν στη δημοσιότητα στις 8 Μαΐου.

Ακολούθησε αντίστοιχη έρευνα ανάμεσα στους Τ/Κύπριους οι οποίοι επισκέπτονται τις ελεύθερες περιοχές στο διάστημα 9-11 Μαΐου 2003 με στόχο τον προσδιορισμό:

- Του ύψους των δαπανών Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές
- Της κατανομής των δαπανών αυτών σε κατηγορίες
- Της πρόθεσης επανάληψης των επισκέψεων στο άμεσο μέλλον

2. ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Τα βασικά στοιχεία που συνθέτουν την ταυτότητα της έρευνας η οποία διενεργήθηκε ανάμεσα στους Τ/Κύπριους που εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές το διάστημα 9-11 Μαΐου 2003 είναι τα εξής:

- **Μέθοδος επιλογής δείγματος:**
Τυχαία συστηματική δειγματοληψία
- **Τρόπος συλλογής στοιχείων:**
Προσωπικές συνεντεύξεις με βάση δομημένο ερωτηματολόγιο

- **Τόπος συλλογής των στοιχείων:**

Τα σημεία εισόδου των Τ/Κυπρίων στη Λευκωσία (Λήδρα Πάλλας και Αγίου Δομετίου) από όπου εισέρχεται η μεγάλη πλειοψηφία των Τ/Κυπρίων.

- **Δείγμα:**

Συνελέγησαν στοιχεία για τις δαπάνες 1252 Τουρκοκυπρίων οι οποίοι εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές σε 296 ομάδες εκ των οποίων 50 χρησιμοποίησαν το δικό τους όχημα και 246 εισήλθαν πεζοί. (Η δίοδος αυτοκινήτων των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές επετράπηκε για πρώτη φορά την 10^η Μαΐου από το οδόφραγμα του Αγίου Δομετίου).

- **Δειγματοληπτικό σφάλμα:**

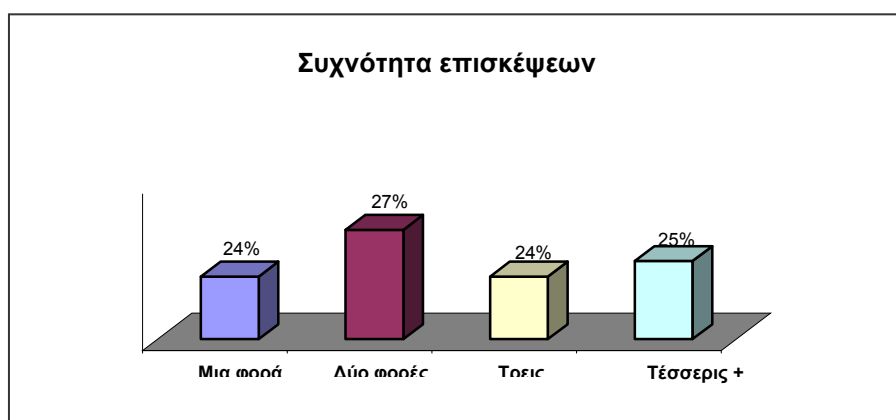
Στο σύνολο του δείγματος, το μέγιστο δειγματοληπτικό σφάλμα, σε επίπεδο εμπιστοσύνης 95% ανέρχεται στο 2.7%.

- **Μεθοδολογικοί περιορισμοί:**

Η έρευνα αυτή χρησιμοποιεί στοιχεία που προκύπτουν από δειγματοληψία κατά το διάστημα 9-11 Μαΐου 2003. Με βάση τα στοιχεία αυτά έχουν γίνει υπολογισμοί για τις συνολικές δαπάνες των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές. Στο βαθμό που η πραγματικές δαπάνες ήταν διαφορετικές για τις προηγούμενες μέρες κατά τις οποίες Τ/Κύπριοι εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές (23 Απριλίου ως 8 Μαΐου) είναι δυνατόν να υπάρχει απόκλιση από τα πραγματικά δεδομένα.

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΕΥΡΗΜΑΤΩΝ

3.1 Συχνότητα επισκέψεων

Κατά μέσο η συχνότητα επισκέψεων ήταν 2,78 φορές για όσους Τ/Κύπριους έλαβαν μέρος στην έρευνα. Περίπου τρεις στους τέσσερις Τ/Κύπριους είχαν ήδη επισκεφτεί ξανά τις ελεύθερες περιοχές κατά το διάστημα πριν τη διεξαγωγή της έρευνας. Σημειώνεται ότι η

αντίστοιχη συχνότητα επισκέψεων ήταν πολύ πιο χαμηλή, 1,59 φορές στην αντίστοιχη έρευνα της Κεντρικής Τράπεζας.

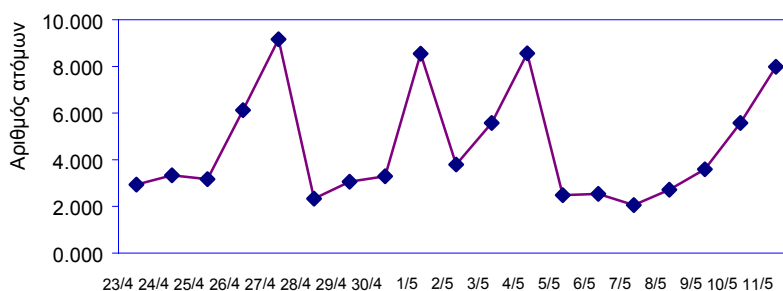
3.2 Πρόθεση για επανάληψη της επίσκεψης στις ελεύθερες περιοχές

Σημαντικό ποσοστό Τ/Κυπρίων (οκτώ στους δέκα) δήλωσε πρόθεση να επισκεφθεί ξανά τις ελεύθερες περιοχές σε μια βδομάδα. Το αντίστοιχο ποσοστό των Ε/Κυπρίων οι οποίοι δήλωσαν πρόθεση να επισκεφθούν τις κατεχόμενες περιοχές ξανά σε μια βδομάδα ήταν το μισό, 42%. Μόνο το 12% των Τ/Κυπρίων δήλωσαν ότι δε θα επισκεφθούν ξανά σύντομα τις ελεύθερες περιοχές. Η παρατήρηση αυτή εξηγεί στο συμπέρασμα ότι οι επισκέψεις Τ/Κυπρίων θα συνεχίσουν να παρουσιάζουν υψηλή συχνότητα, παρά το γεγονός ότι ο μέσος Τ/Κύπριος ο οποίος εισέρχεται στις ελεύθερες περιοχές έχει ήδη επισκεφθεί τις περιοχές αυτές άλλες δύο φορές.

Εξάλλου όπως φαίνεται από το σχετικό γράφημα πιο πάνω, η τάση στις αφίξεις Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές παρουσιάζεται μέχρι σήμερα σταθερή.

Διακινήσεις Τουρκοκυπρίων προς τις ελεύθερες περιοχές

Αξίζει επίσης να παρατηρηθεί ότι η δαπάνη κατά Τ/Κύπριο δεν μειώνεται μετά τη δεύτερη επίσκεψη του στις ελεύθερες περιοχές, σε αντίθεση με τις δαπάνες των Ελληνοκυπρίων οι οποίες παρουσιάζουν πτωτική τάση μετά τη δεύτερη επίσκεψη στα κατεχόμενα.

3.3 Άλλα περιγραφικά στοιχεία:

3.3.1 Οι Τουρκοκύπριοι επισκέπτονται τις ελεύθερες περιοχές σε ομάδες οι οποίες αποτελούνται κατά μέσο όρο από 4,2 άτομα (ο αντίστοιχος μέσος όρος για τις ομάδες των Ε/Κυπρίων ήταν 3,7 άτομα).

3.3.2 Οι επισκέψεις τους είναι βραχύτερες των αντίστοιχων επισκέψεων των Ελληνοκυπρίων (πέντε ώρες κατά μέσο όρο έναντι επτά και μισή για τους Ε/Κύπριους).

3.4 Ύψος και κατανομή δαπανών

3.4.1 Δαπάνες διακίνησης:

Σε αντίθεση με τους Ε/Κύπριους, οι δαπάνες διακίνησης των Τ/Κυπρίων δεν αποτελούν σημαντικό μέρος των συνολικών τους δαπανών. Τούτο οφείλεται σε διάφορους λόγους, όπως το γεγονός ότι μέχρι πρόσφατα δεν επιτρεπόταν η είσοδος των Τ/Κυπριακών αυτοκινήτων στις ελεύθερες περιοχές, παρέχεται δωρεάν μεταφορά των Τ/Κυπρίων στις άλλες πόλεις της Κύπρου και τέλος πολλοί Τ/Κύπριοι διακινούνται με τα πόδια στην ελεύθερη Λευκωσία.

Ειδικότερα οι δαπάνες διακίνησης αποτελούν μόνο το 12% των συνολικών δαπανών των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές σε αντίθεση με τους Ε/Κύπριους οι οποίοι ξοδεύουν το 50% των χρημάτων τους σε δαπάνες διακίνησης όταν εισέρχονται στα κατεχόμενα. Μάλιστα, αν δεν υπολογιστούν όσοι Τ/Κύπριοι εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές με τα αυτοκίνητα τους, οι δαπάνες διακίνησης μειώνονται στο 6% των συνολικών εξόδων των Τ/Κυπρίων.

3.4.1.1 Ασφάλεια αυτοκινήτου:

Η μέση ασφαλιστική δαπάνη κατά άτομο για όσους Τ/Κυπρίους εισήλθαν στις ελεύθερες περιοχές με τα αυτοκίνητα τους ήταν £2.57. Πρόκειται για πολύ υψηλή δαπάνη, αν αναλογιστεί κανείς ότι για τα άτομα αυτά αναλογεί στο ένα τρίτο περίπου όσων των εξόδων τους στις ελεύθερες περιοχές.

3.4.1.2 Δαπάνες ταξί:

Περίπου μια στις δώδεκα ομάδες Τ/Κυπρίων που εισήλθαν πεζοί στις ελεύθερες περιοχές χρησιμοποίησε ταξί με μέση δαπάνη κατά άτομο £2.71. (Η αντίστοιχη δαπάνη για τους Ελληνοκύπριους που χρησιμοποίησαν ταξί στις κατεχόμενες περιοχές ήταν £2.17).

3.4.1.3 Αγορά καυσίμων:

Μόνο τρία από τα πενήντα αυτοκίνητα της έρευνας εφοδιάστηκαν με καύσιμα στις ελεύθερες περιοχές με μέσο κόστος δύο λίρες ανά άτομο ή περίπου £10 ανά αυτοκίνητο.

3.4.1.4 Άλλες δαπάνες για διακίνηση

Έξι ομάδες Τ/Κυπρίων ανέφεραν άλλες δαπάνες διακίνησης, κυρίως ενοικίασης αυτοκινήτου με κατά άτομο κόστος £4.17. (Η αντίστοιχη δαπάνη των Ε/Κυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές ήταν πιο ψηλή, £6.42 κατά άτομο).

3.4.2 Δαπάνες για φαγητό και ποτά:

Οκτώ στους δέκα Τ/Κύπριους που επισκέφτηκαν τις ελεύθερες περιοχές ξόδεψαν χρήματα σε φαγητό και ποτά. Η μέση δαπάνη για τα άτομα αυτά ήταν £3.77 λίρες για όσους έκαναν δαπάνες για φαγητό και ποτά και £3.07 λίρες στο σύνολο των επισκεπτών, συμπεριλαμβανομένων και αυτών που δεν ξόδεψαν χρήματα για φαγητό και ποτά. Υπενθυμίζεται ότι τα αντίστοιχα ποσά για τους Ε/Κύπριους που εισήλθαν στα κατεχόμενα ήταν £5.68 και £3.90.

Ύψος δαπανών για φαγητό και ποτά

0	19%
£0.01 - £3.00	45%
£3.01 - £5.00	21%
£5.01 - £10.00	14%
£10.01 +	2%

Αξίζει να σημειωθεί ότι οι δαπάνες για φαγητό και ποτά αντιστοιχούν στο 54% των συνολικών δαπανών των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές. Αποτελούν δηλαδή το κυριότερο έξοδο τους.

3.4.3 Δαπάνες για ψώνια:

Ένας στους τρεις περίπου Τ/Κύπριους έκανε κάποιας μορφής ψώνια όταν εισήλθε στις ελεύθερες περιοχές και μέση δαπάνη £5.68. Στο σύνολο των Τ/Κυπρίων η μέση δαπάνη για ψώνια ήταν £1.90 και αναλογούσε στο 33% των συνολικών τους δαπανών στις ελεύθερες περιοχές.

Ύψος δαπανών για ψώνια

0	67%
£0.01 - £3.00	14%
£3.01 - £5.00	8%
£5.01 - £10.00	8%
£10.01 +	4%

Αξίζει να σημειωθεί ότι το κατοχικό καθεστώς επέβαλε τις τελευταίες μέρες απαγόρευση στην αγορά προϊόντων για όσους Τ/Κύπριους εισέρχονται στις ελεύθερες περιοχές. Παρά το γεγονός αυτό, μια σημαντική μερίδα Τουρκοκυπρίων εξακολουθεί να ψωνίζει στις ελεύθερες περιοχές. Η μέση δαπάνη όσων Τ/Κυπρίων ψωνίζουν στις ελεύθερες περιοχές είναι κατά 42% πιο ψηλή από την αντίστοιχη δαπάνη όσων Ε/Κυπρίων ψωνίζουν στα κατεχόμενα. Από συζητήσεις με τους Τ/Κύπριους που έλαβαν μέρος στην έρευνα προέκυψε ότι ορισμένοι από αυτούς αγοράζουν συγκεκριμένα προϊόντα (κορνφλεϊκς, κονιάκ, καφέ) στα οποία πιθανότατα οι τιμές είναι πιο φτηνές στις ελεύθερες περιοχές.

3.5 Μορφή πληρωμών

3.5.1. Σε όλες τις συναλλαγές τους οι Τ/Κύπριοι χρησιμοποίησαν κυπριακές λίρες, εκτός μιας περίπτωσης κατά την οποία πλήρωσαν σε αγγλικές στερλίνες. Το γεγονός αυτό αποτελεί ένδειξη της ευρείας κυκλοφορίας του νομίσματος της Κυπριακής Δημοκρατία στις κατεχόμενες περιοχές.

3.5.2. Δύο από τις 296 ομάδες Τ/Κυπρίων που έλαβαν μέρος στην έρευνα προέβησαν σε αγορές χρησιμοποιώντας πιστωτική κάρτα. Περίπου το 4% των συνολικών δαπανών των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές πληρώθηκε με τη χρήση πιστωτικής κάρτας.

3.6 Περιληπτική κατανομή των εξόδων

Κατά μέσο όρο οι 1252 Τ/Κύπριοι που έλαβαν μέρος στην έρευνα ξόδεψαν £5.68 λίρες ο καθένας κατά τη διάρκεια της παραμονής τους στις ελεύθερες περιοχές. Το ποσό αυτό αναλογεί στη μισή περίπου αντίστοιχη δαπάνη των Ε/Κυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές. Πρέπει όμως κανείς να λάβει υπόψη ότι το κατά κεφαλή εισόδημα στις κατεχόμενες περιοχές είναι πιο κάτω από το ήμισυ του αντίστοιχου κατά κεφαλή εισοδήματος στις ελεύθερες περιοχές.

Το ποσό των £5.68 κατανεμήθηκε ως εξής:

Ασφάλεια οχημάτων	£0.43	
Ταξί	£0.16	
Αγορά καυσίμων	£0.02	
Άλλα μεταφορικά (κυρίως ενοικίαση αυτοκινήτου)	£0.09	(Σύνολο μεταφορικών £0.70)
Φαγητό και ποτά	£3.07	
Ψώνια	£1.90	
Άλλες μορφές δαπανών	£0.01	
ΣΥΝΟΛΟ	£ 5.68	

Για να υπολογιστεί η συνολική δαπάνη των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές, θα πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι μέχρι και την 9^η Μαΐου απαγορευόταν η είσοδος των Τ/Κυπρίων με τα αυτοκίνητα τους στις ελεύθερες περιοχές. Ως εκ τούτου, είναι λογικό να χρησιμοποιηθούν ως μέτρο αναγωγής οι δαπάνες των πεζών Τ/Κυπρίων όπως αυτές καταγράφηκαν στην έρευνα. Η μέση δαπάνη όσων Τ/Κυπρίων εισήλθαν πεζοί στις ελεύθερες περιοχές ανήλθε στις £5.23. Ήταν χαμηλότερη της δαπάνης όσων εισήλθαν χρησιμοποιώντας τα αυτοκίνητα τους, καθώς οι τελευταίοι επιβαρύνθηκαν με ασφάλεια αυτοκινήτου κόστους £10 ανά αυτοκίνητο.

Λαμβάνοντας υπόψη ότι μέχρι της 11 Μαΐου είχαν εισέλθει στις ελεύθερες περιοχές 86.788 Τ/Κύπριοι μπορεί κάποιος να υπολογίσει ότι οι συνολικές δαπάνες των Τ/Κυπρίων μέχρι τότε ανήλθαν στο μισό περίπου εκατομμύριο λίρες. Το αντίστοιχο ποσό για τους Ε/Κύπριους που εισήλθαν στα κατεχόμενα ήταν περίπου τρία εκατομμύρια λίρες.

4. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΠΟΡΙΣΜΑΤΑ

- Οι Τ/Κύπριοι ξοδεύουν στις ελεύθερες περιοχές γύρω στις £26.000 ημερησίως από την 23^η Απριλίου όταν το κατοχικό καθεστώς τους επέτρεψε την διόδο στις ελεύθερες περιοχές. Οι συνολικές δαπάνες των Τ/Κυπρίων μέχρι τις 11 Μαΐου έχουν υπολογιστεί με βάση τα ευρήματα της παρούσας έρευνας γύρω στο μισό εκατομμύριο λίρες. Πρόκειται για το ένα έκτο των όσων δαπάνησαν οι Ε/Κύπριοι στα κατεχόμενα. Όμως πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι οι Τ/Κύπριοι επισκέπτες των ελευθέρων περιοχών ισούνται αριθμητικά με το ένα τρίτο των Ε/Κύπριων που μετέβησαν στα κατεχόμενα. Η δε οικονομία του ψευδοκράτους αντιστοιχεί στο ένα δωδέκατο της οικονομίας των ελευθέρων περιοχών.
- Η μέση δαπάνη ανά άτομο ήταν για τους Τ/Κύπριους που επισκέπτονται τις ελεύθερες περιοχές £5.68. Η κατανομή της δαπάνης αυτής όμως διαφέρει από την αντίστοιχη δαπάνη των Ελληνοκυπρίων στα κατεχόμενα κυρίως όσον αφορά τα μεταφορικά κόστη. Ενώ στην περίπτωση των Ε/Κυπρίων τα μεταφορικά αντιπροσωπεύουν τα μισά περίπου συνολικά κόστη για τους Τουρκοκύπριους οι δαπάνες διακίνησης αποτελούν μόνο το 12% των συνολικών δαπανών τους. (Βεβαίως το ποσοστό αυτό θα αυξηθεί στην περίπτωση που περισσότεροι Τ/Κύπριοι προτιμήσουν να χρησιμοποιήσουν τα οχήματά τους κατά την έλευσή τους στις ελεύθερες περιοχές, επιβαρυνόμενοι με κόστος ασφαλιστικής κάλυψης).

Αξίζει να σημειωθεί ότι παρά το χαμηλό κατά κεφαλή εισόδημα των Τ/Κυπρίων, οι τελευταίοι ξοδεύουν για φαγητό και ψώνια ποσά παρεμφερή με τα αντίστοιχα των Ε/Κυπρίων στα κατεχόμενα.

- Όσον αφορά τις προθέσεις επανάληψης των επισκέψεων, οι Τ/Κύπριοι δηλώνουν πρόθεση να ξαναέρθουν στις ελεύθερες περιοχές σύντομα. Πολλοί από αυτούς έχουν ήδη επισκεφτεί τις ελεύθερες περιοχές αρκετές φορές. Είναι επίσης εμφανές από τις στατιστικές της Αστυνομίας ότι η τάση μέχρι σήμερα είναι σταθερή όσον αφορά τις επισκέψεις Τ/Κυπρίων σε αντίθεση με τη διέλευση Ε/Κυπρίων στις κατεχόμενες περιοχές η οποία παρουσιάζει πτωτική τάση.
- Τέλος , αξίζει να γίνουν ορισμένες οικονομικές διαπιστώσεις ως προς το φαινόμενο της εισόδου των Τ/Κυπρίων στις ελεύθερες περιοχές. Κατά πρώτον, είναι αξιοσημείωτο ότι όλοι σχεδόν οι Τ/Κύπριοι πληρώνουν για τις συναλλαγές τους εδώ σε κυπριακές λίρες. Τούτο συνεπάγεται ότι ένα μέρος τουλάχιστον των χρημάτων των δαπανών των Ε/Κυπρίων στα κατεχόμενα επιστρέφει στις περιοχές που ελέγχει η Δημοκρατία με αυτόν τον τρόπο.

Όσον αφορά την ευρύτερη οικονομική σημασία του φαινομένου, είναι φανερό ότι οι δαπάνες των Τ/Κυπρίων συγκροτούν ένα ασήμαντο ποσό για τα δεδομένα της κυπριακής οικονομίας. Πρόκειται όμως για συναλλαγές οι οποίες γίνονται νόμιμα με βάση τους νόμους της Κυπριακής Δημοκρατίας και ως τέτοιες ενέχουν ευρύτερη σημασία.